

שאינן אדם עובר על החמץ אלא א"כ רואהו, (והא דלא) [דהא לא] כתי' קרא לא תראה חמץ אלא [לא] יראה, דמשמע לא יהיה לך חמץ במקום הראוי לראייה שאינו מוטמן,²⁹ אבל הכא שאינו יודע שיש חמץ בתוך ביתו אין כאן העברת הלאו כמוזד אלא א"כ רואהו, אלא שגגת לאו דבל יראה ובל ימצא איכא.³⁰ ומתוך רש"י משמע דלא ביטול,³¹ וקשיא לי אפי' אין דעתו לחזור יהא זקוק

להלן, ב לתוס' ד"ה ואם לא נראה שעובר אף על חמץ שאינו ידוע, ע"ש בדבריו. ומה שפירש רש"י במשנתנו שבדוקין שלא לעבור עליו בכל יראה ובבל ימצא, תירץ בפמ"ג סי' תלה משבצות ס"ק ג, דהיינו שלא יעבור בכל יראה כשימצא החמץ [כפירוש הרע"ב במשנה]. אך עיין במהרש"א שפירש כוונה אחרת בדברי רש"י, ע"ב. ועי' ברש"י להלן כא, א ד"ה ואי תנא שלפי הגירסא שלפנינו נראה שסובר שאינו עובר בב"י על חמץ שאינו ידוע, וכן נקט הב"ח סי' תלא ד"ה ומאורייתא בדעת רש"י. אך אין משם ראיה רק שלאחר בדיקה אינו עובר על חמץ שאינו ידוע. ועי' בתוס' שם ד"ה ואי שסוברים שאין עוברים על חמץ שאינו ידוע, עי' בפר"ח שם ס"ק א. אבל בפנ"י שם ביאר שיטתם שרק לאחר בדיקה אינו עובר בב"י למפרע. ועיין במקו"ח שם שתמה על הפר"ח מן הגמ' לעיל ד, ב שמשמע שבלא ביטול חיוב הבדיקה הוא מן התורה, ואף שהוא חמץ שאינו ידוע. ועיין ברמב"ם הל' חו"מ פ"ב ה"ב לגירסת הכס"מ שם אין הביטול מועיל רק לחמץ שאינו ידוע. [וכן דעת הכלבו סי' מח]. ולכאורה צ"ל שסובר שעל חמץ שאינו ידוע עובר בב"י, שאם אינו עובר עליו הרי אין צורך כלל בביטול, שעיקר הביטול הוא כדי שלא יעבור בב"י כמש"כ בפנ"י לעיל ה, ב, וכן משמע בפר"ח שם, ע"ש. ועי' במג"א הנ"ל, שדייק מאריכות לשונו של הרמב"ם בפ"ג ה"ח שרק על חמץ הידוע עובר בב"י. ועיין נמוקי הגר"י"ב על המהרש"א להלן, ב. ובדעת רבינו עי' מ"ש הב"ח בסי' תלד ד"ה ואחר בדיקה, ועיין בקרבן נתנאל סי' ט אות ג שחלק עליו. 31 כתב בס' העיטור הלכות ביעור חמץ, הוצ'

צער ב"ח דרבנן, משמע אי הוי דאורייתא מבטלי.²⁶ ולא דמי לגמרי, דהתם אתי ודאי לידי איסור דאורייתא.²⁷

אי דעתו לחזור אפי' מר"ה נמי. פרש"י²⁸ דכי הדר בימי פסח עבר עליה, וההיא שעתא לאו ברשותיה הוא דליבטליה, שהרי אסור בהנאה הוא ואינו שלו, וכשרואהו עובר עליו. נ"ל דרש"י לא בעי למימר

ב. 26 עיין בחי' הרמב"ן שבת שם ד"ה והאיכא, שמפרש הגמרא שם באופן אחר, ע"ש שכתב: 'אין כאן שיתירו ביטול כלי מהיכנו משום צער ב"ח דאורייתא, וכן בדין שהרי העמידו דבריהן במקום מצוה, כדאיתא בפ' המילה' וכו'. ע"ב. ועי"ג בהשגות הרמב"ן לסהמ"צ שורש א. 27 כ"ה בתוס' שאנץ, והעיר הר"ב נאה: 'וק"ק דהו"ל לאתמי מהא דשבת קצת, ב: סבר מבטל כלי מהיכנו דרבנן צעב"ח דאורייתא ואתי דאורייתא דחי דרבנן. ואולי יש לדחות דהתם משום פסידא וצעב"ח הוא דהתירו'. ואכן עיין בתוס' כתובות ה, ב ד"ה לדם שכתבו: 'ולפירושו לקמן דקאמר דם חבורי מיחבר אי לדם הוא צריך ואסור, אף על גב דהויא מלאכה שאינה צריכה לגופה דשריא במקום צערא גבי מורסא, הכא גבי מצוה אסור'. הרי שהתירו יותר במקום צער, ואעפ"י ששם מיירי בצער אדם וכאן בצער ב"ח, י"ל דלא שנא. 28 ד"ה אפילו. 29 השווה פסקי רבינו סי' ט. וראה רש"י לעיל ה, ב ד"ה ת"ל בל ימצא, כס"מ הל' חמץ ומצה פ"א ה"ג, שם פ"ד ה"א, מקור חיים פתיחה לסי' תלא, ובפני' הר"י פרלא לסהמ"צ לרס"ג, ח"ב ל"ת קסו-קסז, עמ' קעז ואילך. 30 שיטת רבינו בכ"מ שעובר על חמץ שאינו ידוע, ראה להלן עמ' ב ד"ה שמא, ג, ב ד"ה אם לא בדק, כא, א ד"ה ואי, ובפסקים כאן סי' ט. וכן הוכיח במג"א סי' תלד ס"ק ה מדברי הטור ריש סי' תלד וסי' תמו ס"ג, ע"ש, ועי' ט"ז שם ס"ק ג, שו"ע הרב סי' תלג קו"א אות ג, ומקו"ח בפתיחה שם. ועי' מהרש"ל בח"ש שנקט בדעת רש"י כאן שעל חמץ שאינו ידוע אינו עובר מדאורייתא. [ברם מדברי מהרש"ל

לבער, שאם ישאר חמץ בתוך ביתו בשוגג יש כאן איסור בל יראה ובל ימצא. הילכך נ"ל דמיירי בכאן שבטלו,³² ובדעתו לחזור צריך לבדוק ולבערו מן הבית, משום גזירה דילמא אתי למיכליה כשיחזור.³³

[ו, ב] ומוזהיר לישראל על פסח שני. אע"פ שע"י שאלתם הווקק להשיבם, מ"מ לא הוה צריך לפרש כל דין פסח, אלא לומר לא תעשו עתה פסח³⁴ אלא בחדש השני.³⁵

וממאי דברישי ירחא קאי. תימא דאמר' בשבת פא"ר עקיבא³⁶ דכ"ע בר"ח באו לסיני, כתי' הכא³⁷ ביום הזה באו מדבר

סיני, וכתי' התם³⁸ החדש הזה לכם ראש חדשים, ומה להלן ר"ח אף כאן ר"ח. ומשום הכי פשיטא ליה דלהלן ר"ח הוה, משום דדרשי' הוה כזה ראה וקדש, כדאמר' בפ' הקומץ רבה³⁹ דמשה נתקשה בראיית הלבנה, עד שהראהו הב"ה שנא' החדש הזה לכם. ותירץ ר"ת דה"פ, ממאי דברישי ירחא קאי משה כשאמרו לישראל, דאע"פ שא"ל הב"ה ברישי ירחא, שמא משה לא אמ' ברישי ירחא, ומסיק דיליף ממדבר מדבר, דבההיא דאחד לחדש השני אמ[נ]רה דמשה נמי (אמרה) [ה]ואי ברישי ירחא, כדמוכחי קראי דבאותו היום עצמו אמ' להם, כדכתי'⁴⁰ כאחד לחדש השני ויתילדו (בני ישראל)⁴¹ למשפחותם.⁴²

רמ"י ח"ב קכ, א: 'ובשאלתות דר' אחאי [צו שאילתא עת] קודם למ"ד יום אין זקוק לבער לכשיגיע זמן ביטולו מבטלו [עיינן בהערה הבאה], ורש"י פי' דמדמי ליה לחמץ שנפלה עליו מפולת שהוא כמבוער'. ועיינן בפתח הדביר להלן שם אות קלו, שפירש דברי העיטור שר"ל שרש"י חולק וסובר דמיירי בלא ביטלו, והקשה מנ"ל לפרש כן בדברי רש"י, ומסיק שהעיטור לא התכוון לומר שרש"י חולק על השאילתות רק הביא את דבריו לפירושא בעלמא. כרם אין הלשון מורה כן, עיי"ש. ועי' בתלמיד הרמב"ן בגמרא שלמה והערה 31 שם. ומפורש כאן שכ"ה דעת רש"י, וכן משמע בתוס' כ"י שהוא בדק"ס אות א. וכן נקטו בדעת רש"י: רבנו פרץ בהגהותיו לסמ"ק מצוה צח: חי' הר"ן ד"ה אי; ב"ח סי' תלו; מהרש"ל כאן. וכן נראה בהגמ"י הל' חו"מ סוף"ב. ועיינן בשאילת שלום על השאילתות שם אות צה. 32 וכ"כ בשאילתות שם, וכ"כ תוס' כ"י שם, תלמיד הרמב"ן שם, וחי' הר"ן שם. ועי' במאירי ד"ה המפרש. ועיינן בט"ז סי' תלו ס"ק א; מג"א שם ס"ק א; ח"י ס"ק ג; שו"ע הרב שם וקו"א. 33 כ"ה בשאילתות שם, ועיינן בהעמ"ש שם שכן היא דעת הרמב"ם בהל' חו"מ פ"ב הי"ט.

וכ"כ תוס' כ"י שם, תוס' חכמי אנגליה ד"ה אפי', ר"י מלוניל ד"ה אבל, המיוחס לריטב"א ד"ה לא, מאירי שם, ור"ן שם. וראה ר"פ הנ"ל, ומהר"ם חלאוה ד"ה אלא. 34 כ"ה בתוס' שאנץ, תוס' ותוס' רבינו פרץ. והשווה גם ר"י מנרבונא, רבינו דוד, תלמיד הרמב"ן, חי' הר"ן ור"ן על הרי"ף. 35 לשון תוס' שאנץ: 'אלא לומר אל תעשו פסח ותו לא'. וכ"ה בתוס', תוס' ר"פ, רבינו דוד ור"י מנרבונא. ולרבינו הווקק עכ"פ להשיבם שיעשו פסח בחדש השני, אבל הראיה היא ממה שהאריך לפרש עכשיו הלכות פסח שני. וכן מפורש בחי' הר"ן, ובאור חדש מדייק כן גם מלשון הר"ן על הרי"ף, ועיי"ש שביאר למה היה לו להזכיר זמנו של פסח שני. וכן גם בתלמיד הרמב"ן: 'מיהו לא היה לו להאריך כל כך, אלא תעשו פסח לקמן, ותו לא, אבל משום חיובא דשליש יום, האריך ופי' להם כל דיני פסח שני'. 36 פו, ב. 37 שמות יט, א. 38 שם יב, ב. 39 מנחות כט, א. 40 במדבר א, יח. 41 כתוב: 'ויתילדו על משפחותם'. (תיבות 'בני ישראל' מיותרות גם בתוס' שאנץ שבהוצ' גמרא שלמה.) 42 וכ"כ רבינו בשם ר"ת בתוספותיו לשבת

רמ"י ח"ב קכ, א: 'ובשאלתות דר' אחאי [צו שאילתא עת] קודם למ"ד יום אין זקוק לבער לכשיגיע זמן ביטולו מבטלו [עיינן בהערה הבאה], ורש"י פי' דמדמי ליה לחמץ שנפלה עליו מפולת שהוא כמבוער'. ועיינן בפתח הדביר להלן שם אות קלו, שפירש דברי העיטור שר"ל שרש"י חולק וסובר דמיירי בלא ביטלו, והקשה מנ"ל לפרש כן בדברי רש"י, ומסיק שהעיטור לא התכוון לומר שרש"י חולק על השאילתות רק הביא את דבריו לפירושא בעלמא. כרם אין הלשון מורה כן, עיי"ש. ועי' בתלמיד הרמב"ן בגמרא שלמה והערה 31 שם. ומפורש כאן שכ"ה דעת רש"י, וכן משמע בתוס' כ"י שהוא בדק"ס אות א. וכן נקטו בדעת רש"י: רבנו פרץ בהגהותיו לסמ"ק מצוה צח: חי' הר"ן ד"ה אי; ב"ח סי' תלו; מהרש"ל כאן. וכן נראה בהגמ"י הל' חו"מ סוף"ב. ועיינן בשאילת שלום על השאילתות שם אות צה. 32 וכ"כ בשאילתות שם, וכ"כ תוס' כ"י שם, תלמיד הרמב"ן שם, וחי' הר"ן שם. ועי' במאירי ד"ה המפרש. ועיינן בט"ז סי' תלו ס"ק א; מג"א שם ס"ק א; ח"י ס"ק ג; שו"ע הרב שם וקו"א. 33 כ"ה בשאילתות שם, ועיינן בהעמ"ש שם שכן היא דעת הרמב"ם בהל' חו"מ פ"ב הי"ט.

[ו, ב] ומוזהיר לישראל על פסח שני. אע"פ שע"י שאלתם הווקק להשיבם, מ"מ לא הוה צריך לפרש כל דין פסח, אלא לומר לא תעשו עתה פסח³⁴ אלא בחדש השני.³⁵

וממאי דברישי ירחא קאי. תימא דאמר' בשבת פא"ר עקיבא³⁶ דכ"ע בר"ח באו לסיני, כתי' הכא³⁷ ביום הזה באו מדבר